

دانشگاه سیستان و بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته‌ی زبان‌شناسی همگانی

عنوان:

بررسی کنش‌های گفتاری در ترجمه‌ی جزء سی
قرآن کریم براساس نظرات آستین (۱۹۶۲) و
سرل (۱۹۶۹)

استاد راهنما:

دکتر گیتی تاکی

استاد مشاور:

آقای غلامرضا رضوی دوست

تحقیق و نگارش:

مهدی عباسی

(این پایان‌نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره‌مند شده است)

خرداد ۱۳۹۲

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان
قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد توسط دانشجو با
راهنمایی استاد پایان نامه تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی
با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه
..... به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب تعهد می کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

سپاسگزاری

اینک که به فضل الهی این رساله را به پایان رساندم، بر خود لازم می‌دانم از زحمات و راهنمایی‌های استاد راهنمایم خانم دکتر گیتی تاکی کمال تشکرو سپاس را به جای آورم. همچنین از حجت‌الاسلام و المسلمین آقای غلام‌رضا رضوی دوست، استاد مشاور که قبول زحمت نمودند و مرا در این کار یاری نمودند سپاسگزارم.

چکیده:

رساله حاضر، پژوهشی است در حوزه زبان‌شناسی که به بررسی کنش‌های گفتار موجود در ترجمه آیات جزء سی قرآن کریم بر اساس نظرات سرل (۱۹۶۹) و آستین (۱۹۶۲) می‌پردازد. این نظریه نشان می‌دهد که زبان فقط برای توصیف جهان استفاده نمی‌شود؛ بلکه برای انجام رشته‌ای از امور دیگر نیز استفاده می‌شود که می‌تواند منظور مخاطب از بیان پاره‌گفتار را نشان دهد. آستین (۱۹۶۲) سه نوع کنش برای گفتار روزمره در نظر می‌گیرد که در هر گفته‌ای به طور همزمان اتفاق می‌افتد: کنش بیانی (locutionary)، که به گفتار گوینده بر می‌گردد. کنش منظوری (illocutionary)، که به قصد گوینده در بیان کلمات بر می‌گردد. کنش تأثیری (perlocutionary)، که به تأثیری که این پاره‌گفتار بر افکار و اعمال شنونده دارد بر می‌گردد و واکنش مخاطب یا شنونده را بر کنش غیر بیانی گویند. سرل نیز کنش‌های گفتاری را به پنج دسته: اعلامی، ترغیبی، عاطفی، تعهدی و اعلانی تقسیم می‌کند. بدین منظور، ترجمه آیات جزء سی قرآن کریم، مورد بررسی قرار گرفته است و کنش منظوری موجود در آیات بر اساس ترجمه محمد رضا صفوی که برگرفته از تفسیر المیزان است مورد بررسی قرار گرفته‌اند که جمعاً ۵۶۳ آیه، مطالعه و بررسی شده و این نتایج به دست آمده است که ۱- در قرآن کریم کنش‌های «ترغیبی، اعلامی، عاطفی و تعهدی» کاربرد دارند، ۲- انواع زیرگروه‌های به‌کاررفته در قرآن کریم عبارت‌اند از کنش ترغیبی شامل: پرسشی (انگیزش و آگاهی، دعوت به تفکر، پیش‌بیانی، جلب توجه)، دستوری، اخطاری، بیم‌دهنده/انذار دهنده، تشویق‌کننده/بشارت‌دهنده، کنش اعلامی شامل: بیان تأکید، بیان علت، بیان انگیزش و آگاهی، بیان وقوع، بیان چگونگی وقوع، بیان نتیجه، بیان تردید، بیان شرط، کنش عاطفی شامل: دقت انسان به آفرینش، تحسیر، نفرین، توصیه و کنش تعهدی شامل: بیان سوگند. ۳- بسامد کنش‌های گفتار ترجمه آیات جزء سی قرآن کریم یکسان نمی‌باشد. در ترجمه آیات جزء سی «کنش ترغیبی» بیشترین کاربرد یعنی ۳۸٫۵٪ و «کنش تعهدی» با ۸٫۵٪، کمترین کاربرد را دارد، همچنین «کنش اعلامی» ۳۸٪ و «کنش عاطفی» ۱۵٪ کنش‌ها را تشکیل می‌دهند. همان‌گونه که بیان شد «کنش اعلانی» در آیات جزء سی کاربرد ندارد.

کلمات کلیدی: تحلیل کلام، کاربرد شناسی، کنش گفتار، کنش تعهدی، ترغیبی، عاطفی، اعلامی، قرآن کریم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- بیان مسئله
۴	۳-۱- پرسش‌های پژوهش
۴	۴-۱- فرضیات پژوهش
۴	۵-۱- اهداف پژوهش
۵	۶-۱- ضرورت انجام تحقیق و کاربردهای آن
۵	۷-۱- روش انجام پژوهش و جامعه آماری
۵	۸-۱- مشکلات و محدودیت‌های پژوهش
۶	۹-۱- بخش‌بندی پژوهش
۶	۱۰-۱- مفاهیم بنیادی
۹	۱۱-۱- خلاصه فصل
۱۰	فصل دوم: سابقه و پیشینه پژوهش
۱۱	۲-۲- تاریخچه تحلیل گفتمان
۱۲	۳-۲- نظریه کنش گفتار
۱۳	۴-۲- پژوهش‌های خارج از کشور
۱۶	۵-۲- پژوهش‌های داخل کشور
۲۱	۶-۲- خلاصه فصل
۲۲	فصل سوم: چارچوب نظری
۲۳	۱-۳- مقدمه
۲۳	۲-۳- گفتمان
۲۵	۳-۳- تحلیل گفتمان
۲۶	۴-۳- رویکردهای مختلف به تحلیل گفتمان
۲۶	۱-۴-۳- تحلیل گفتمان صورت‌نگرا
۲۷	۲-۴-۳- تحلیل گفتمان نقش‌نگرا
۲۸	۳-۴-۳- رویکردهای جامعه‌شناسانه به تحلیل گفتمان
۲۸	۴-۴-۳- قوم‌نگاری ارتباط
۲۹	۵-۴-۳- مکالمه کاوی
۲۹	۶-۴-۳- کاربردشناسی
۳۰	۷-۴-۳- کنش گفتار
۳۰	۵-۳- کنش گفتار

۳۲ نظرات آستین ۱-۵-۳
۳۵ نظرات سرل ۲-۵-۳
۳۶ کنش اعلامی ۱-۲-۵-۳
۳۷ کنش ترغیبی ۲-۲-۵-۳
۳۷ کنش تعهدی ۳-۲-۵-۳
۳۸ کنش عاطفی ۴-۲-۵-۳
۳۸ کنش اعلانی ۵-۲-۵-۳
۴۱ تمایز نظرات آستین و سرل ۶-۳
۴۲ نقدهای به عمل آمده از کنش گفتار ۷-۳
۴۲ نظریه اصطلاح ۱-۷-۳
۴۲ نظریه استنباط ۲-۷-۳
۴۳ خلاصه فصل ۸-۳
۴۴	فصل چهارم: تحلیل داده ها
۴۵ مقدمه ۱-۴
۴۶ بررسی کنش‌های گفتاری در ترجمه آیات جزء سی قرآن کریم بر اساس دسته‌بندی سرل و آستین ۲-۴
۴۶ کنش‌های ترغیبی ۱-۲-۴
۴۹ کنش‌های اعلامی ۲-۲-۴
۵۱ کنش‌های عاطفی ۳-۲-۴
۵۴ کنش‌های تعهدی ۴-۲-۴
۵۹ بررسی زیرگروه‌های کنش گفتار در ترجمه جزء سی قرآن کریم ۳-۴
۵۹ کنش‌های پرسشی ۱-۱-۳-۴
۵۹ ۱-۱-۳-۴ پرسشی به هدف آگاهی و انگیزش
۶۱ ۲-۱-۳-۴ پرسشی به هدف دعوت به تفکر
۶۲ ۳-۱-۳-۴ پیش‌بیانی
۶۴ ۴-۱-۳-۴ جلب توجه
۶۴ ۲-۱-۳-۴ دستوری
۶۶ ۳-۱-۳-۴ اختاری
۶۷ ۴-۱-۳-۴ بیم دهنده/ انذار دهنده
۶۹ ۵-۱-۳-۴ تشویق‌کننده/ بشارت‌دهنده
۷۰ کنش‌های اعلامی ۲-۳-۴
۷۰ بیان تأکید ۱-۲-۳-۴
۷۱ بیان علت ۲-۲-۳-۴
۷۳ بیان وقوع ۳-۲-۳-۴
۷۴ بیان چگونگی وقوع ۴-۲-۳-۴
۷۵ بیان نتیجه ۵-۲-۳-۴
۷۷ بیان تردید ۶-۲-۳-۴
۷۷ بیان شرط ۷-۲-۳-۴

۷۸ ۸-۲-۳-۴- بیانی به هدف انگیزش و آگاهی
۸۰ ۳-۳-۴- کنش‌های تعهدی
۸۰ ۱-۳-۳-۴- بیان سوگند برای قطعیت موضوع
۸۱ ۴-۳-۴- کنش‌های عاطفی
۸۱ ۱-۴-۳-۴- ملامت
۸۲ ۲-۴-۳-۴- دقت و توجه انسان به آفرینش
۸۳ ۳-۴-۳-۴- تحسر
۸۴ ۴-۴-۳-۴- نفرین
۸۵ ۵-۴-۳-۴- توصیه
۸۶ ۴-۴- بررسی آیات شامل دو زیرگروه از یک کنش
۸۷ ۵-۴- بررسی آیات شامل دو کنش
۹۳ ۶-۴- خلاصه فصل
۹۴ فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری
۹۵ ۱-۵- مقدمه
۹۵ ۲-۵- خلاصه ای از بخش های قبل
۹۶ ۱-۲-۵- کنش اعلامی
۹۶ ۲-۲-۵- کنش ترغیبی
۹۶ ۳-۲-۵- کنش تعهدی
۹۷ ۴-۲-۵- کنش عاطفی
۹۷ ۵-۲-۵- کنش اعلانی
۹۷ ۳-۵- نتیجه گیری
۹۹ ۴-۵- پیشنهاداتی برای آینده
۱۰۰ منابع فارسی
۱۰۲ منابع انگلیسی
۱۰۵ واژه نامه
b چکیده لاتین

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۸	جدول ۴-۱. بسامد کنشهای گفتار.....
۸۹	جدول ۴-۲. بسامد کنشهای گفتار ترغیبی.....
۹۰	جدول ۴-۳. بسامد کنشهای گفتار اعلامی.....
۹۱	جدول ۴-۴. بسامد کنشهای گفتار عاطفی.....
۹۲	جدول ۴-۵. بسامد کنشهای گفتار تعهدی.....

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۵۸	شکل ۴-۱. بسامد کنشهای گفتار.....
۸۹	شکل ۴-۲. بسامد کنشهای گفتار ترغیبی.....
۹۰	شکل ۴-۳. بسامد کنشهای گفتار اعلامی.....
۹۱	شکل ۴-۴. بسامد کنشهای گفتار عاطفی.....
۹۲	شکل ۴-۵. بسامد کنشهای گفتار تعهدی.....

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

در این فصل به بیان کلیات و اصول مورد نیاز این رساله از قبیل طرح مسئله، بیان سؤالات تحقیق، فرضیه تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف و کاربردهای آن، روش گردآوری اطلاعات و داده‌های جامعه آماری، بخش‌بندی تحقیق و مفاهیم بنیادی، پرداخته خواهد شد. همچنین مشکلاتی که نگارنده برای نگارش این تحقیق با آن‌ها مواجه بوده است مطرح خواهد شد. در زمینه کنش گفتار (speech act) در ترجمه قرآن کریم تاکنون هیچ تحقیق جامع و کاربردی صورت نگرفته است.

۱-۲- بیان مسئله

کاربردشناسی زبان معنا را از دیدگاه سخنگویان زبان مطالعه می‌کند. به عنوان مثال در هنگام مکالمه میان دو فرد وقتی یکی از مخاطبین بیان می‌دارد: «سیگار می‌کشی؟»، در این پاره‌گفتار قصد گوینده از پرسیدن سؤال به منظور آگاهی از کشیدن یا نکشیدن سیگار نیست؛ بلکه گوینده با بیان این پاره‌گفتار قصد آغاز گفتگو با مخاطب را دارد. در حوزه معناشناسی به معنای تحت الفظی جمله توجه می‌شود و معنا خارج از بافت و از طریق ساختار جمله تعیین خواهد شد اما در معناشناسی کاربردی منظور مخاطب از بیان پاره‌گفتار ملاک تبیین معنا قرار می‌گیرد. یکی از مباحث عمده کاربردشناسی، نظریه کنش‌های گفتاری است؛ اولین رویکرد به زبان به مثابه کنش که رویکردی است کاملاً انتزاعی و در چارچوب فلسفه زبان صورت گرفته است. این رویکرد بر این واقعیت تأکید دارد که مردم هنگام کاربرد زبان چندین عمل را به طور همزمان انجام می‌دهند. اما آنچه در این رویکرد تازگی دارد، تأکید بر بعد اجتماعی آن است که ما به هنگام تولید یک گفته معنادار در یک بافت مشخص انجام می‌دهیم. این عمل، یک کنش گفتاری یا کنش کرداری است، مانند یک حکم، یک سؤال، یک سوگند، یک تهدید یا یک تبریک (ون دایک، ترجمه ایزدی و دیگران، ۱۳۸۲: ۳۸).

در نظریه کنش‌های گفتاری معنا نه فقط از دیدگاه مشخصه‌های معنایی و معنای شرایط صدق بررسی می‌شود؛ بلکه به مثابه کنش و عمل تلقی می‌شود که در جهان خارج از زبان تغییری ایجاد می‌کند. نظریه کنش‌های

گفتاری نخستین بار توسط آستین^۱ در سال ۱۹۳۰ مطرح شد و طی مجموعه درس گفته‌هایی که وی در سال ۱۹۵۵ در دانشگاه هاروارد ارائه کرد، گسترش یافت. نظریه کنش‌های گفتاری آستین واکنشی بود به آنچه که وی آن را (مغالطه توصیفی می‌نامید) (رمضانی، ۱۳۸۶: ۳۶).

بسیاری از جملات را نمی‌توان با توجه به شرایط صدق و کذب، تأیید و تکذیب کرد و نیز جملاتی در زبان وجود دارد که هیچ خبر و اطلاعی به دست نمی‌دهد. به عنوان مثال: «(به خانم بچه‌ها سلام برسانید)، در این جمله فرد هیچ خبر و اطلاعی را به دست نمی‌دهد و نیز برای درک بهتر نظر وی که نمی‌توان درباره صدق و کذب بسیاری از جملات سؤال کرد می‌توان مثال آورد: (قول می‌دهم فردا به دانشکده بروم)، در این جمله نیز صدق یا کذب قابل تعیین نیست» (صفوی، ۱۳۸۷: ۱۷۳).

آستین بیان می‌کند که چنین جملاتی از نوع کنش هستند. وی پاره‌گفتارهای زبانی را به دو دسته قطعی و کنشی تقسیم می‌کند. پاره‌گفتارهای قطعی، آن‌هایی هستند که صدق و کذب آن‌ها قابل تعیین است و کنشی در آن‌ها صورت نمی‌گیرد. اما پاره‌گفتارهای کنشی، آن‌هایی هستند که به کنش منجر می‌شوند، مانند افعالی چون اعلام کردن.

سرل^۲ (۱۹۶۹: ۱۶-۱۰) انواع کنش‌های گفتاری را بر حسب کنش منظوری آن‌ها، بدین صورت طبقه‌بندی می‌کند:

۱- کنش‌های اعلامی (assertive): برای بیان یک واقعیت یا گزارش از یک رویداد به کار می‌رود و به وقایع اوضاع جهان اشاره دارد، مفاهیمی نظیر تاکید کردن، بیان واقعیت، تصدیق و نتیجه‌گیری.

۲- کنش‌های ترغیبی (directives): برای بیان دستور، تقاضا، پرسش یا ارائه پیشنهاد، به کار می‌رود. در این کنش‌ها گوینده مخاطب را به انجام کاری وامی‌دارد معمولاً به صورت یک پیشنهاد، دستور یا فرمان. این کنش می‌تواند حالت منفی (سلبی) و یا حالت مثبت (ایجابی) داشته باشد. مثلاً: این کار را بکن.

۳- کنش‌های عاطفی (expressive): برای بیان احساسات، نگرش‌ها و نظر افراد به رویدادها به کار می‌رود، مثل حالت‌های روانی فرد و احساساتی از قبیل شادی، درد و غم.

۴- کنش‌های تعهدی (commissives): برای بیان تعهد گوینده نسبت به انجام عملی کاربرد دارد، مفاهیمی از قبیل قول دادن و وعده دادن.

1 -Austin,J.

2 -Searle.J.

۵- کنش‌های اعلانی (delclaratives): برای اعلان یک رویداد، به کار می‌رود. در این کنش گوینده شرایط جدیدی را برای مخاطب اعلام می‌کند که معمولاً بیان آن‌ها وضعیت امری را در جهان خارج تغییر می‌دهد، مانند محکوم کردن، اعلام کردن.

چنین به نظر می‌رسد که اکثر گفته‌های قرآن کریم نوعی کنش به همراه دارند، مثلاً برخی امری‌اند، برخی تشویق و ترغیب می‌نمایند، برخی انذار دهنده‌اند و برخی اعلام‌کننده‌اند. و نیز به نظر می‌رسد که تعداد کنش‌های به‌کاررفته در قرآن کریم بیشتر از انواع کنش‌های پیشنهادی سرل است. در این پژوهش انواع کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی قرآن کریم بر اساس نظرات آستین (۱۹۶۲) و سرل (۱۹۶۹) مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱-۳- پرسش‌های پژوهش

رساله حاضر به لحاظ نظری با تکیه بر آراء آستین و سرل درصدد تبیین سؤالات زیر است:

- ۱- آیا مبانی نظری کنش‌های گفتاری بر اساس آنچه در نظریه کنش‌های گفتاری آستین و سرل مطرح شده است در بررسی انواع کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی آیات قرآن کریم کاربرد دارد؟
- ۲- در صورت کاربرد مبانی نظری آستین و سرل در ترجمه جزء سی قرآن کریم، آیا انواع کنش‌های گفتاری در آن با دسته‌بندی سرل یکسان است؟
- ۳- آیا بسامد استفاده از انواع کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی قرآن کریم یکسان است؟

۱-۴- فرضیات پژوهش

فرضیاتی که در این تحقیق مدنظر نگارنده است عبارت‌اند از:

- ۱- نظریه کنش‌های گفتاری آستین و سرل در قرآن کریم کاربرد دارد.
- ۲- انواع کنش‌های گفتاری در قرآن کریم با انواع کنش‌های گفتاری نظریه آستین و سرل یکسان نیست.
- ۳- بسامد استفاده از انواع کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی قرآن کریم یکسان نیست.

۱-۵- اهداف پژوهش

اهداف مورد نظر در این تحقیق عبارت‌اند از:

- ۱- بررسی آیات جزء سی قرآن کریم برای استخراج کنش‌های گفتاری به‌کاررفته در آن‌ها.

۲- بررسی کاربرد نظریه کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی قرآن کریم.

۳- بررسی بسامد انواع کنش‌های گفتاری در ترجمه جزء سی قرآن کریم.

۴- بررسی کنش گفتارهایی که احتمالاً در قرآن کریم اضافه بر کنش‌های گفتاری آستین و سرل وجود دارد.

۱-۶- ضرورت انجام تحقیق و کاربردهای آن

از دانش کنش‌های گفتاری می‌توان برای فهم و توصیف بهتر آیات قرآن کریم بهره برد و زمینه را برای نوعی تفسیر کاربردی از آیات قرآن کریم بر اساس نظریه مذکور فراهم آورد. همچنین این تحقیق می‌تواند زمینه پژوهش‌های گسترده‌ای را برای دیگر علاقمندان در این زمینه فراهم آورد.

۱-۷- روش انجام پژوهش و جامعه آماری

این پژوهش به روش کتابخانه‌ای صورت گرفته است و همچنین از مقالات خارجی و داخلی و کتاب‌های مختلف نیز استفاده شده است. شیوه پژوهش بدین گونه بوده که از آیات قرآن کریم، رویدادهای گفتاری انتخاب و موارد کنش بیانی و منظوری در آن‌ها بر اساس نظریه آستین و سرل به صورت توصیفی بررسی خواهند شد، سپس انواع کنش‌های گفتاری آن به عنوان مثال امری بودن، ترغیبی بودن، انذار دهنده بودن و غیره استخراج و دسته‌بندی خواهد شد. بعلاوه به بررسی بسامد کنش‌های گفتاری در جزء سی قرآن کریم پرداخته و مواردی که با دسته‌بندی سرل و آستین تطبیق ندارند نیز استخراج خواهند شد.

۱-۸- مشکلات و محدودیت‌های پژوهش

نگارنده در نگارش این پژوهش با مشکلات و محدودیت‌هایی مواجه بوده است که می‌توان به مشکل درک عمیق آیات قرآن اشاره کرد که نیاز به تفکر عمیق و مراجعه به تفاسیر برای درک صحیح آیات و رسیدن به کنش‌های کاربردی موجود در عمق آن می‌باشد. همچنین چنین پژوهشی بر روی کنش‌های گفتاری به محوریت قرآن کریم تاکنون در ایران انجام نشده است و دارای منابع زیادی نیست. از دیگر مشکلات می‌توان به یافتن ترجمه‌ای مفهومی برگرفته از تفسیر قرآن کریم اشاره کرد. به عیان مشاهده می‌شود که عرب زبان با قرائت قرآن غالباً در فهم ظاهر آیات درمانده نمی‌شود؛ ولی فارسی زبان آن‌گاه که به ترجمه‌های قرآن مراجعه می‌کند، در بسیاری از موارد در فهم دچار مشکل می‌شود. به این دلیل که این ترجمه‌ها تحت الفظی (واژه‌ای) است و

پیوستگی ترجمه را مخدوش می‌کند و در رساندن معانی آیات قرآن کاستی‌هایی را به وجود می‌آورد. پس صحت ترجمه قرآن در گرو تفسیر درست آن است. از این‌رو ترجمه آیات به‌کار رفته در این پژوهش برگرفته از ترجمه سید محمد رضا صفوی می‌باشد که ترجمه قرآن بر اساس المیزان است. همچنین نگارنده با توجه به محدودیت مثال‌های مناسب در جزء سی قرآن کریم ناچار به تکرار برخی از آیات در مثال‌های دیگر شده است.

۹-۱- بخش‌بندی پژوهش

پژوهش حاضر مشتمل بر پنج فصل است. فصل اول تحت عنوان «درآمدی بر کلیات تحقیق» به موضوع پژوهش، سؤال‌ها و فرضیه‌ها، روش تحقیق و بخش‌های مختلف آن اشاره دارد. فصل دوم این پژوهش پیشینه مطالعات و تحقیق در زمینه کنش‌های گفتار را مطرح می‌کند و مطالعات انجام‌شده در داخل و خارج از کشور مورد بررسی قرار خواهند گرفت. فصل سوم این پژوهش به بررسی نظرات و چارچوب نظری آستین و سرل می‌پردازد، همچنین رویکردهای مختلف به تحلیل گفتمان و نیز به طبقه‌بندی سرل و آستین پرداخته خواهد شد. فصل چهارم که پیکره اصلی این پژوهش را تشکیل می‌دهد. داده‌های جمع‌آوری شده از ترجمه آیات جزء سی بر اساس نظرات سرل و آستین مورد بررسی قرار می‌گیرد تا به این سؤال پاسخ داده شود که آیا الگوهای سرل و آستین در تحلیل کنش‌های گفتار موجود در ترجمه آیات جزء سی قرآن کریم کاربرد دارد یا خیر. همچنین اینکه آیا تفاوتی بین انواع کنش‌های گفتاری مورد نظر سرل با انواع کنش‌های گفتار موجود در ترجمه جزء سی قرآن کریم وجود دارد یا خیر و نیز بسامد کنش‌های گفتاری بکار رفته در ترجمه آیات جزء سی یکسان است یا خیر. در فصل پنجم این پژوهش تحت عنوان «خلاصه و نتیجه‌گیری» به خلاصه تحقیق، یافته‌ها و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بیشتر در آینده اشاره خواهد شد.

۱۰-۱- مفاهیم بنیادی

بافت: منظور از بافت در زبان‌شناسی، ذیل مبحث معنی‌شناسی کاربردی، فضایی است که جمله‌های زبان در آن تولید می‌شوند که منظور آن، شبکه روابطی است که میان صورت (دستور و واژگان) و جهان بیرون وجود دارد و در حقیقت معنای خارجی زبان را تشکیل می‌دهد و این فضا می‌تواند محیط بیرون از بافت (بافت بیرون زبانی) و یا داخل زبان و متن باشد که به صورت مجموعه‌ای از جمله‌های زبان پیش و پس هر جمله‌ای آمده است (بافت درون زبانی).

اصطلاح بافت موقعیت را نخستین بار براون مالینوفسکی (۱۸۸۴-۱۹۴۲) مردم‌شناس لهستانی الاصل که بیشتر عمر خود را در انگلستان گذرانده بود بکار برد. وی جمله را داده اصلی زبان و ابزار اجتماعی بسیار مهمی می‌دانست و از همین رو زبان را در پدیده ویژه رفتاری نه نشانه‌ای در برابر فکر در نظر می‌گرفت. به این ترتیب مالینوفسکی معتقد بود که معنی هرگفتار، تنها در بافت موقعیت آن مشخص می‌شود. بعد از مالینوفسکی فرث (۱۸۹۰-۱۹۶۰)، زبان‌شناسی انگلیسی، از وی اثر پذیرفت. فرث معتقد بود که معنی، عبارت است از نقش در بافت. از این لحاظ، فرث تا حدودی تحت تأثیر مالینوفسکی که پیش از او مفهوم بافت موقعیت را مطرح کرده بود قرار داشت. اما نکته بسیار مهمی که فرث را از دیگر زبان‌شناسان عصر خود مجزا می‌کند، این است که فرث برخلاف زبان‌شناسان دیگر که جمله را داده اصلی در بررسی زبان می‌دانستند، متن زبانی را در بافت موقعیت به عنوان داده ی واحد بررسی، در نظر می‌گرفت و بویژه بر تحلیل نوایی متن (لحن بیان مطلب) تاکید داشت (رستمیان و طباطبایی، ۱۳۹۰: ۱).

«گفته: این اصطلاح در کاربردشناسی زبان در مقابل جمله به کار برده می‌شود: گفته مفهومی است متکی بر بافت زبان درحالی‌که جمله مفهومی است که خارج از بافت و به صورت انتزاعی مطرح می‌شود» (رضانی، ۱۳۸۶: ۶ به نقل از لوینسون، ۱۹۸۳: ۷۸).

کاربردشناسی: کاربردشناسی شامل نگرش‌ها و اعتقادات سخنگو و مراتب درک سخنگو از جمله و دانش او از نحوه استفاده از زبان برای تبادل اطلاعات است. بنابراین در کاربردشناسی زبان، معنای یک جمله در بافت مورد نظر است. در بسیاری از موارد کاربردشناسی مطالعه معنای غیرقابل رویت است، معنایی که شنونده قادر به شناسایی آن است و از طریق بافت تعبیر می‌شود. کشف این معنا مربوط به پیش‌فرض‌ها و انتظاراتی است که در ذهن گوینده و شنونده قرار دارد.

فرضیه کنشی: هر پاره‌گفتار به صورت یک جمله فرضی است که فعل اجرایی یا کنشی آن توان منظوری را تصریح می‌کند. تمام جملات در زیرساخت خود یک فعل کنشی، فاعل اول شخص مفرد و مفعول دوم شخص دارند.

مثال: این آشغالها را جمع کنید من به شما دستور می‌دهم که این آشغالها را جمع کنید.

اگر فعل کنشی را در جمله بیاوریم آن جمله صریح است اما اگر فعل کنشی را در جمله بیاوریم آن جمله غیرصریح است.

شرایط اقتضایی: شرایط خاص مورد نیاز برای تحقیق یک عمل که به صورت متناسب و مورد انتظار بایستی موجود باشد.

کنش گفتار: «کنش گفتار بخشی از کاربردشناسی است که به بررسی ارتباط میان مخاطب و گوینده می-پردازد» (هال به نقل از آستین، ۱۹۷۵: ۸۰).

نظریه کنش گفتار معنا را از دیدگاه سخنگو مورد بررسی قرار می‌دهد و منظور گوینده از پاره‌گفتار را تحلیل آن پاره‌گفتار قرار می‌دهد. به عنوان مثال در مقوله درخواست، درخواستی که از سوی گوینده بیان می‌شود ممکن است به صورت غیرمستقیم مطرح شود مثال: «هوا چه گرمه»، که جمله خبری است اما درخواست باز کردن پنجره را در بردارد (یول، ۱۹۸۸: ۱۰).

کنش بیانی: عبارت است از عمل گفتن چیزی که معنای حقیقی از آن برداشت می‌شود. برای مثال در بیان جمله: «شما باید دستهایتان را بالا نگه دارید» گوینده پاره‌گفتاری را بیان می‌کند، اما کنش غیر بیانی آن ممکن است، هشدار، تهدید و غیره باشد. همان‌گونه که آستین اشاره می‌کند، گوینده در این پاره‌گفتار سخنی از تهدید به میان نیاورده است اما برداشتی که از جمله خواهد شد تهدید، هشدار و غیره است (رایمر، ۲۰۱۰: ۱۰۹).

کنش غیر بیانی: عبارت است از منظوری که به قصد گوینده در بیان کلمات بر می‌گردد، که ممکن است ارائه پیشنهادها یا درخواست کمک و غیره باشد.

کنش تأثیری: کنشی است که به تأثیری که این پاره‌گفتار بر افکار و اعمال شنونده دارد بر می‌گردد. به عبارت دیگر واکنش مخاطب یا شنونده به کنش غیر بیانی را، کنش تأثیری می‌گویند.

آستین بیان می‌دارد که کنش بیانی و کنش غیر بیانی قابل تمایز هستند و درک آن‌ها چندان مشکل نیست، بنابراین مطالعه معنا به صورت مستقل انجام می‌پذیرد. اما مشکل تفاوت میان کنش غیر بیانی و کنش تأثیری است. مثال: «او را بزن»، این پاره‌گفتار کنش غیر بیانی، دستور دادن، پیشنهاد دادن یا بحث کردن با مخاطب را برای برخورد با او در بردارد. اما کنش تأثیری آن ممکن است تشویقی باشد و یا باعث ترس مخاطب شود و اثری متفاوت بر روی مخاطب داشته باشد و ممکن است کنش تأثیری آن ترساندن مخاطب باشد (به نقل از لونیسون، ۱۹۸۹: ۷-۲۳۶).

آستین کنش تأثیری را در یادگیری زبان دوم موثر می‌داند. وی معتقد است که زبان‌آموزان زبان دوم نیاز به درک اهداف ارتباط دارند و نیز نیاز به ارتقاء آگاهی از آنچه که در پس یک پاره‌گفتار نهفته است تا به درک درستی از تأثیر گفتار بیان‌شده برسند (براون، ۲۰۰۶: ۲۵۰).

«سرل تحت تأثیر آراء آستین، کنش‌های گفتاری را بر حسب نوع کاری که انجام می‌دهند در پنج نوع اظهاری، ترغیبی، تعهدی، عاطفی و اعلانی طبقه‌بندی می‌کند» (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۷۶).

۱-۱- خلاصه فصل

در این فصل کلیات رساله را بیان شد، کنش گفتار را به طور مختصر تعریف نمودیم، سؤالات، فرضیات، اهداف و کاربردهای مربوط به رساله مطرح شدند و نیز نوع اطلاعات و نحوه جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این رساله بیان شد. در فصل دوم به تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده است خواهیم پرداخت.

فصل دوم

سابقه و پیشینه پژوهش